

**Відгук
офіційного опонента
на дисертаційне дослідження
«Інформаційне протиборство в сучасному світовому політичному
процесі в умовах цифрової реальності»
Руцького Сергія Васильовича
спеціальністю 052 – Політологія,
галузь знань 05 – соціальні та поведінкові науки.
Офіційний опонент: кандидат політичних наук, доцент Пехник Алевтіна
Валентинівна**

1. **Актуальність теми дослідження.** Актуальність теми дослідження зумовлена радикальною трансформацією глобальної архітектури безпеки, де цифровий простір перетворився на повноцінний театр воєнних дій, а інформаційне протиборство стало ключовим інструментом реалізації геополітичних амбіцій. В умовах цифрової реальності традиційні методи політичного впливу поступилися місцем високотехнологічним операціям, що базуються на використанні штучного інтелекту, алгоритмів великих даних та кібертехнологій, здатних не лише дестабілізувати державні інституції, а й здійснювати латентне маніпулювання колективною свідомістю цілих націй. Для України, яка перебуває на передньому краї відсічі гібридній агресії, теоретичне осмислення та практичне вдосконалення стратегій інформаційного протиборства є питанням національного виживання, оскільки здатність держави забезпечити епістемологічну стійкість суспільства та захистити власні інформаційні системи безпосередньо визначає її суверенітет і суб'єктність у сучасному світовому політичному процесі.

Представлена робота є надзвичайно актуальною та демонструє перехід української політологічної думки від реактивного осмислення гібридних загроз до проактивної концептуалізації нових парадигм безпеки. Дисертація не лише констатує проблему, але й пропонує систему координат для навігації в умовах перманентної цифрової конфронтації.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ключовим теоретичним внеском, який якісно вирізняє цю роботу, є успішне подолання термінологічної залежності від військово-центрованої метафори «інформаційної війни». Здобувач обґрунтовує необхідність використання поняття «інформаційне протиборство» як всеохоплюючої, перманентної та онтологічно властивої політиці цифрової епохи категорії. Це дозволяє вивести аналіз за межі вузьких рамок військового конфлікту і застосувати його до будь-якої конфронтаційної взаємодії суб'єктів політики — чи то економічна конкуренція, електоральна боротьба, чи геополітичне суперництво. Такий парадигмальний зсув є фундаментальним для розробки стійких національних стратегій безпеки, оскільки він визнає стан протиборства як постійну реальність, а не лише як кризовий етап.

Підрозділ 1.2 є методологічним ядром роботи, де здобувач ідентифікує та намагається розв'язати термінологічні, онтологічні та деонтологічні проблеми досліджуваної сфери. Ключовим моментом є висновок, що «інформаційне протистояння/протиборство» є початковою та ширшою категорією, ніж «інформаційна війна» (яка є її гострою, військовою формою). Використання американських джерел (RAND, Директива МО США) для визначення «стратегічної інформаційної війни» надає цьому розмежуванню міжнародної легітимності та прикладної ваги.

Автор демонструє мультипарадигмальний підхід, поєднуючи психологічну парадигму (вплив на ментальну сферу); соціально-комунікативне бачення (інтерації суб'єктів); геополітичний та конфліктологічний напрямки (боротьба за владу та ресурси); системний підхід (комплексний аналіз взаємозв'язків елементів). Така еkleктика необхідна для об'ємного аналізу такого складного явища, як інформаційне протиборство, що охоплює і технічні, і людські фактори.

Залучення математичного підходу та теорії складності є цікавими для політологічних досліджень в Україні. Акцент на адаптивних, обмежено

раціональних агентах та нелінійних ефектах у соціальних мережах відкриває шлях до застосування агентно-орієнтованого моделювання для прогнозування політичної поведінки. Це є значною перспективою для подальшого розвитку теми. Згадка про мережеву війну та її мету (тотальний контроль, а не лише перемога) посилює актуальність дослідження як стратегічного аналізу.

Дисертація демонструє високий рівень обізнаності щодо новітніх технологічних викликів. Аналіз зосереджений на найактуальнішій формі впливу — цифровій пропаганді у Розділі 3. Руцький С. В. не обмежується традиційним контент-аналізом, а глибоко досліджує як інструменти штучного інтелекту, боти та маніпуляція алгоритмами соціальних мереж усувають людський фактор на етапі поширення дезінформації.

Надзвичайно цінним є перенесення концепції систем знань і систем припущень з військової теорії у політичний аналіз. Це дає змогу ідентифікувати кінцеву мішень протиборства — когнітивну сферу лідерів та суспільства — як найвразливішу точку для інформаційних атак.

Результати дисертації мають пряме практичне застосування для інститутів, відповідальних за національну безпеку. Чітке розмежування компонентів інформаційних операцій (MILDEC, OPSEC, PSYOP), детально описане у Розділі 2, надає аналітичну дорожню карту для впровадження ефективних контрзаходів. Висновки роботи можуть слугувати методологічною базою для Центрів протидії дезінформації та оновленням національних доктрин інформаційної безпеки.

3. Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна дослідження полягає у здійсненні комплексного аналізу інформаційного протиборства як невід'ємного елемента сучасного світового політичного процесу в умовах цифрової реальності. У роботі вперше системно досліджено взаємозв'язок між трансформацією цифрового простору, еволюцією форм політичної комунікації та зростанням латентної агресії в інформаційному середовищі. На основі цього розроблено авторську концептуальну модель, яка інтегрує технологічні, політичні та соціокультурні детермінанти, дозволяючи

глибше зрозуміти механізми поширення цифрової пропаганди та виникнення кіберконфліктів.

Особливу увагу приділено ідентифікації та класифікації новітніх форм конфронтаційної поведінки суб'єктів політики. Виокремлено специфічні цифрові інструменти, такі як використання deepfake-технологій, автоматизоване поширення наративів та скоординовані дезінформаційні кампанії, що використовуються для дискредитації опонентів. Теоретично обґрунтовано розмежування понять «інформаційне протиборство» та «інформаційна війна», виходячи з якісних критеріїв інтенсивності впливу та характеру стратегічних цілей у цифровому середовищі.

Уточнено зміст та роль цифрової пропаганди, яку визначено як інструмент, що поєднує алгоритмічну автоматизацію та масштабність із креативними методами маніпуляції. Доведено пряму залежність стійкості політичної влади від здатності ефективно протидіяти інформаційним загрозам. На основі аналізу практичного досвіду європейських країн удосконалено розуміння механізмів дестабілізації політичних систем та маніпулювання суспільною свідомістю, що дозволило сформулювати практичні рекомендації щодо посилення інформаційної безпеки України та підвищення ефективності її військових операцій у цифровому просторі.

4. Повнота викладу основних результатів дисертації в публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Концептуальні положення, ідеї, дискусії та висновки дисертаційного дослідження представлялися та обговорювалися на міжнародних, всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. Зокрема, прийнято участь в роботі The 3rd International Scientific and Practical Internet conference «Modern Political Processes: Global and National Dimensions» (Odesa, 2023); Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» (Одеса, 2024); III Всеукраїнської наукової конференції «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні в умовах сучасних викликів» (Одеса, 2024); Міжнародної наукової конференції

«Сталий розвиток регіонів, міст та спільнот в умовах глобальних перетворень: виклики, можливості, сценарії майбутнього», (Одеса, 2025). Основні ідеї, положення та висновки дисертаційного дослідження викладені автором у 7 публікаціях, 3 з яких надруковані у фахових наукових виданнях із політичних наук та 4 публікаціях тез виступів на матеріалах науково-практичних конференціях.

5. Практичне значення результатів дослідження. Практична цінність дослідження визначається його спрямованістю на зміцнення національної безпеки та оптимізацію політичних комунікацій в умовах цифрової трансформації. Для державних органів та структур сектору безпеки розроблені положення слугують фундаментом для вдосконалення стратегій інформаційної безпеки, дозволяючи ефективніше ідентифікувати та нейтралізувати деструктивні впливи, цифрову пропаганду та кіберзагрози.

У діяльності політичних інститутів та партій результати роботи можуть бути використані для проектування високоефективних комунікаційних моделей, що забезпечують захист від політичної дезінформації та сприяють конструктивній мобілізації електорату в онлайн-середовищі.

Науково-педагогічна сфера отримує оновлену теоретико-методологічну базу для викладання дисциплін політологічного та безпекового спрямування, що сприяє підготовці фахівців, здатних працювати з викликами цифрової реальності. Крім того, напрацювання автора мають значний потенціал для громадського сектору, оскільки пропонують стратегії формування критичного мислення та підвищення загальної стійкості суспільства до маніпулятивних технологій.

6. Зауваження та дискусійні положення до дисертації. В рамках наукової дискусії під час обговорення та захисту даної роботи пропоную автору торкнутися наступних питань:

1) потребує уточнення співвідношення «кібер» та «інформаційного» протиборства: хоча проблему ідентифіковано (група 2), але хотілось би почути позицію автора щодо ієрархії: чи є кібервійна частиною інформаційної війни

(зосереджена на технічній інфраструктурі), чи вони є паралельними, але взаємодоповнюючими доменами? Це важливо для структури подальшого аналізу інструментів.

2) Ви зазначаєте, що в демократичному суспільстві вибір засобів ведення війни має моральне підґрунтя. Як, на Вашу думку, держава має балансувати між необхідністю дотримання етичних норм та ефективністю інформаційної зброї, яка за своєю природою часто передбачає дезінформацію та маніпуляцію, що суперечить принципам відкритого суспільства?

3) Чи не вважаєте Ви, що використання інформаційної зброї проти "внутрішніх ворогів" (дисидентів, зрадників), як це згадано у підрозділі, створює небезпечний прецедент для скочування демократичного режиму до авторитарних практик контролю над свідомістю?

Висновок. В цілому, вважаю, що дисертаційне дослідження Руцького Сергія Васильовича є зрілою, оригінальною та своєчасною науковою працею, яка не дублює, а розвиває та систематизує існуючий науковий дискурс. Вона засвідчує здатність здобувача до самостійного концептуального мислення та вирішення складних міждисциплінарних завдань. На підставі вищевикладеного, вважаю, що робота повністю відповідає вимогам до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія, а її автор заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії (Ph.D.).

Офіційний опонент
кандидат політичних наук, доцент,
завідувач кафедри журналістики,
реклами та медіакомунікацій
ОНУ імені І.І.Мечникова

Алевтіна ПЕХНИК

ОСОБИСТЫЙ ПІДПІС
Алевтіна
ЗАСВІДАЧУЮ
ІНСПЕКТОР ВІДДІЛУ КАДРІВ
С.В. Мобарока